

A legtöbben persze a "nagy" hétvégén voltak; kissé elgondolkoztató azonban, hogy miért volt olyan nehéz még 30 embert is összehozni egyik-másik, kimondottan amatőröket érintő előadásra.

A tábor résztvevői többnyire csak arra figyelnek, hogy milyenek a "szolgáltatások", az előadások, a műszerek, mennyire derült az ég stb. Egy ilyen rendezvény nagyon sokak munkáján múlik, ami a legtöbbször észrevétlen marad. Így volt ez idén is, épp ezért fontos megemlékezni legalább a legaktívabbak közreműködéséről. Az MCSE-felszerelések szállítását ezúttal Dán Andrásnak köszönhetjük, aki kétszer is fordult Budapest és Ráktanya között a távcsövekkel, kiadványokkal és "minden földi jóval" megrakott autójával. (Sőt volt egy harmadik fuvarja is, amikor az MCSE-helyiség cserépkályháját szállította fel Ráktanyára!) Szitkay Gábor Odyssey-2 távcsövet bocsátotta rendelkezésünkre, ezzel téve emlékezetessé a Meteor '92-t. Sebők György és Horváth László a 20x120-as monokulár átalakításában szerzett érdemeket, és szintén Sebők György volt az, aki az MCSE-embléma trikóra nyomását megoldotta. Az "Ég-bolt" asztrobüfé üzemeltetését Ladányi Tamásnak és Rózsa Ferencnek köszönjük. A napi beszerzéseket Pap Csaba intézte -- általános megalégedésre. A táborok előkészítése és lebonyolítása -- többek között -- Kereszturi Ákos, Sárneckzy Krisztián és Tepliczky István munkáját is dicséri. Minden tagtársunknak köszönettel tartozunk, akik előadást vállaltak, különösen Csaba Györgynek, aki messze a legtöbbet nyújtotta e téren amit a hallgatóság többször "nyílt színi tapssal" jutalmazott. A legtöbbet Horváth Ferencnek köszönhetünk, aki ugyan mindvégig a háttérben maradt, de nélküle nem lennének ráktanyai táborok, észlelőhétvégék -- nem lenne olyan a Bakony e csendes zuga, amilyenek mi, amatőrök ismerjük.

Ráktanyai táborainkat -- melyeken összesen 220-an vettek részt -- a Művelődési és Közoktatási Minisztérium támogatásával bonyolítottuk le.

MIZSER ATTILA

MCSE hírek

Pécsiek Selmecebányán

Az MCSE Pécsi Csoportja egy márciusi hétvégén autóbuzs kirándulásra indult Hoffmann János vezetésével. Március 20-án délelőtt a Svábhegyen az MTA Csillagászati Kutatóintézetét néztük meg. Itt Mizser Attila először a főkupolába vezetett bennünket, a 60 cm-es tükrös távcsőhöz. Egy kisebb kupolában a régi kalocsai refraktort láthattuk. Végül a főépületet és az intézet könyvtárát, valamint a parkban álló két napórát néztük meg.

Ezután a TIT Uránia Csillagvizsgálóba hajtottunk. Itt dr. Both Előd kalauzolta végig az intézményen a csoportot. A 20 cm-es refraktorral a Nap foltjait is kivetítették. A tetőteraszon láthattuk a szkafosz-napórát és (valószínűleg utolsóként) felkerestük az MCSE kis kuckóját is.

Délután a Planetáriumban előadást hallgattunk A Földről a csillagokig címmel. A Szépművészeti Múzeum festményeit és egyiptomi kiállítását is megtekintettük. Este a Gellérthegyre sétáltunk, itt a régi csillagda helyét jelölő alapkövet és Bogdanich Imre földmérő emlékművét néztük meg. Sokunk gyermekkori vágya teljesült: eljuthattunk a csillebérci úttörőtáborba is, ugyanis este itt aludtunk.

Szombat reggel budapestiek, vecsésiek, budaörsiek, majd esztergomiak csatlakoztak hozzánk. Komáromból átkelve Komárnóba már a legelső újságosnál megvásárolhattuk a Kozmos csillagászati folyóiratot (ára 10 korona). Ógyallóra érkezés előtt tisztelegtünk Konkoly Thege Miklós és családjának síremléke előtt. Ógyalla főutcáján először a Meteorológiai és Földmágnassági Intézetet jártuk be (falán Mikulás Konkoly emléktábla!), kertjében a mérőműszereket néztük meg. Időközben összefutottunk Jávorka Ágostonnal, aki az út túoldalán lévő parkba vezetett. Óriási meglepetésünkre a régi, romos, lebontásra ítélt csillagvizsgáló ott állt a helyén, csillogva-villogva, vadonatújban!

A legutolsó információ helyes volt (Meteor 1988/7-8. 54. o.), mert az 1871-ben épített háromkupolás csillagdat valóban elbontották. Am a cseh-szlovákiai és nemzetközi (UNESCO) felháborodás hatására újra felépítették. A csillagda 1992 tavaszán csillogó rézkupoláival, sárgára festett falaival, új ablakaival szép látványt nyújt, de a régi épületre csak tömegében emlékeztet -- az illúzió nem tökéletes. (Kérdéses, hogy mi értelme volt egy ilyen tudományos és építészeti értéket teljesen elbontani és új anyagokból újra felépíteni?!)

Ezt követően Léva bejárása után Selmechányára buszoztunk. Egy csodálatosan gazdag, régi, szép bányászvárost láthattunk, melyet lakói nagyrészt elhagytak, házainak egy része üresen, elhanyagoltan áll. Itt született Hell Miksa 1720-ban. Az ő szülőházát kerestük több órán keresztül, több csoportra oszolva. Két napórát találtunk, de a szülőházat nem, csak egy Maksimilla Hella utcát.

Budapestre visszatérve vasárnap hazafelé indultunk. Betértünk Tordasra, ahol Sajnovics János szülőházát, emléktábláját, emlékművét néztük meg. Sikerült a Sajnovics-gyűjtemény gazdájával, Csupor Zoltán Mihály plébánossal is beszélünk. Martonvásáron a Beethoven Múzeumot tekintettük meg, végül Dunakömlődön halászlével zártuk a háromnapos programot.

KESZTHELYI SÁNDOR

Sajó Péter (1941–1992)

Ráktanyán, a Meteor '92 táborban beszélgetve az általa tervezett és készített távcsövekről, nem sejtettük, hogy Sajó Péter nincs már az élők sorában. Fiatalon, 51 évesen vitte el a súlyos kór, melyet egy éven keresztül erős lélekkel és optimizmussal viselt.

Mérnök volt és amatőr csillagász, ebből következően új ötletek megvalósítója. 1941. május 1-jén született Érsekújváron. A középiskolában kezdett érdeklődni a csillagászat iránt. Ebben különösen segítségére volt meteorológus nagybátyja, aki kis távcsövet ajándékozott unokaöccsének. Érettségi után az Urániában próbálta ellesni a tükrösiszolás fortélyait Gyurka bácsitól, majd a tapasztalatokon okulva megalkotta mikrométeres tükrötesztelőjét. E vizsgálóberendezés segítségével létrehozott 200/1120 mm-es, kitűnő minőségű tükrrel megszerelt távcsövével sok jól sikerült Hold- és bolygófotót készített. A műszer vezetését egy változtatható frekvenciájú tápegységgel oldotta meg, 1970-ben. A távcsőnek 1972-ben kupolát épített zebegényi telkén.

1977-ben lett a Planetárium műszaki igazgatója, mely tisztet 1986 szeptemberéig töltötte be. A Planetáriumban nagyon sok segédberendezés, vetítő-

rendszer és előadás készítője volt (több száz előadást tartott). Erre az időszakra esik egy olyan távcsőmechanika megtervezése, melyből több példány került művelődési intézmények, bemutató csillagvizsgálók, amatőrök tulajdonába. Ezek a távcsövek kivétel nélkül amerikai gyári tükrökkel készültek.

Mindig izgatta a hosszúexpozíciójú asztrofotózás kényelmesebbé tétele, ezért 1985-ben megtervezett és elkészített egy multiplier csöves automata csillagkövető berendezést, melynek segítségével 70 perces expozíciót is végre lehetett hajtani. Ötletei a Föld és Eg különböző számaiban is megjelentek. 1981 és 1986 között a Meteor szerkesztőbizottsági tagja volt.

Visszahúzó természetű volt, a Planetárium műszaki munkatársaiból verbuválódott kis társaságban érezte igazán jól magát. Velük járta a Mátra és a Pilis csak csillagfénytől világított helyeit a legutolsó pillanatig. Nemrég próbálta ki a több évig épített Cresmann optikájú Schmidt-kameráját. Tervei, ötletei éltették szellemét, de a test nem bírta... 1992. július 27-én örökre elaludt.

MÁTIS ANDRÁS

Tábor a jövő észlelőinek

Az MCSE idén másodszor rendezett ifjúsági csillagászati tábort Ráktanyán. A rendezvény célja az érdeklődő, ám az égboltot alaposabban még nem ismerő tizenéves korosztály okítása volt. Tavasszal mintegy háromszáz középiskolának küldtük ki tájékoztatónkat -- ötven fiatal jelentkezett a táborra. Az eloszlás ugyanazt mutatta, mint tavaly: csak néhány iskolából jöttek érdeklődők, de mindenholnag egyszerre többen. Ebben valószínűleg közrejátszott, hogy a tájékoztatók jó részre elkallódhatott az iskolák bürokráciájában. Sokan más forrásból hallottak a táborról (Meteor, tévé, rádió).

Néhány technikai nehézség miatt kicsit késve érkezünk, így csak délután hat óra körül kezdődhetett az érdemi munka. Az első előadáson a hallgatóság megismerkedett az éjszakai megfigyeléshez szükséges alapvető tudnivalókkal -- mindenki elkészíthette saját tompított fényű észlelőlámpáját. Az égbolt, úgy látszik, megérezte szándékunkat, s már az első éjjel 6,4-es hmg-vel akjándékozta meg a társaságot. Az észlelőretn kis csoportok alakultak ki, mindegyikben egy-egy "vénebb" amatőr ismertette meg a fiatalokat a csillagképekkel és egyéb szabadszemes látnivalókkal. Éjfélkor elfogyasztottuk az "éjjelit" (ez egy ráktanyai specialitás, derült idő esetén ugyanis a másnapi reggelit éjfélkor fogyasztjuk el), majd az egyesületi távcsőpark köré csoportosulva a fogyó Holdat tanulmányoztuk. Kis ékszerként ragyogott a hajnali ért néhány fokos területén belül a keskenyedő holdsarló, a Mars és a Plejádok.

Másnap délelőtt az asztrofizika alapjairól esett szó, majd délután az üstökösökről és a velük kapcsolatban lévő meteorokról. Az elhangzottaknak este a derült ég alatt a gyakorlatban is mindenki tanúja lehetett főleg az Aquaridák, Capricornidák és az erősödő Perseidák jóvoltából. Lassan kezdtek ismerőssé válni a csillagképek, s eljött az ideje, hogy az égbolttal -- a szó szoros értelmében -- mélyebben is megismerkedjenek. Az optikai alapfogalmak és a távcsövekkel kapcsolatos tudnivalók tisztázása után éjszaka a mély-ég objektumok álltak az érdeklődés középpontjában.

Hasznos szimbiózisban élt elmélet és gyakorlat: hétfőn délelőtt például a csillagfejlődésről és a változókról esett szó, éjjel pedig mindezek

megfigyelése következett. Más dolog csak könyvből vagy előadásokról ismerni egy objektumot, és megint más a személyes tapasztalat, a távcsővel történő megfigyelés.

Egyszóval kitűnően illeszkedtek a nappali és az éjjeli programok, s még az időjárás is kegyeibe fogadta a társaságot: a hét éjszakából mindössze egy volt borult. Megható volt, amint a felhőtlen, csillagos ég alatt piros észlelőlámpákkal botorkálva tette meg első lépéseit az égbolton a következő amatőrnemzedék.

A szakmai előadásokon kívül több túrát is szerveztünk: felkerestük a Stella-forrást, a herendi porcelán múzeumot, elsétáltunk Bakonybélbe. 28-án a balatonarácsi strandot látogattuk meg, ahol tömeges dinnyevést és palacsintázást csaptunk. A strandközönség tanúja lehetett, amint az MCSE-vezetést jól szervezett banánhéj-össztűz alá vettük, de a hangosbemondó "Figyelem! Figyelem! Kitört az SS Cygni, kérjük fokozott észlelését!" közleményével sem tudtak sokat kezdeni.

A táborban levetített diákhoz némi zenei aláfestést is mellékelünk (amatőr szakzsargonnal úrdiszkót tartottunk), hogy még "teljesebbé" tegyük az élményt. Utolsó este a tábortűz köré gyűltünk egy kis szalonnasütésre, majd a derült ég alatt észleltünk egészen pirkadatig. Kint maradtunk a mezőn, s néztük, ahogy a táborból hátralévő órákkal együtt sorra tűnnek el a csillagok a Nap első sugaraiban, s a "hegycsúcs" keleti oldalán vártunk, míg végül felbukkant mélyvörös korongja.

Bevált a "fokozatosság" elve: a témákat egymásra építve ismertettük meg a fiatalokat a csillagászat különböző területeivel. A legszebb azonban az volt, hogy talán sikerült valamit átadni nemcsak abból, amit az égboltról tudunk, hanem abból is, amit érzünk iránta...

KERESZTURI ÁKOS

MCSE szakkör

Egyesületünk szeptember 29-én, kedden este 18 órától tartja első csillagászati szakköri foglalkozását. Szeretettel várunk mindenkit, aki a csillagászat valamely területe iránt érdeklődik. Az első alkalommal a szakkör tematikájának megbeszélésére kerül sor, majd végignézhetünk két diasorozatot, melyet az idén kapott Egyesületünk. Személyesen találkozhatnak az MCSE vezetőivel, és lehetőség nyílik csillagászati könyvek, folyóiratok, térképek és egyéb kiadványok megvásárlására.

A szakköri és klubösszejeveteinkre minden kedden 18 órától kerül sor a Műszaki Egyetem „R” Klubjában. (Megközelíthető a 4-es ill. 6-os villamossal a Petőfi híd budai hídfőjétől gyalog két perc – a Műegyetemnek a hírhoz legközelebbi épülete, lent a Dunaparton. A kaput két kő oroslán őrzik!)